

SAMIZDAT ŽIEN A DETÍ

Muži nie sú výkvetom, ktorý by dokázal kvitnúť sám o sebe.

Ženy a dievčatá počas totality pracovali na vydávaní samizdatov, na zaobstarávaní papiera, farby, strojov, rozmnožovačiek, písali na stroji, prepisovali na stroji, prekladali, rozmnožovali, roznášali samizdaty.

Rozmnožené preklady kníh alebo článkov boli najprv jednoducho písané na stroji s vloženými kopírákmi a tenkými prepisovacími papiermi – niekedy aj 10 kópií naraz. Tá desiata sa dala veľmi ťažko rozlúštiť. Takéto jednoduchšie písomnosti vo forme naklepaných zošitov sa rozširovali hlavne v malých skupinkách. Písanie týchto textov na starej „Underwoodke“ dalo poriadne zabráť.

Samizdat a Dominikánky.

V Treťom ráde sv. Dominika prekladala zo zahraničnej literatúry p. Milada Turianska. Pani Mária Leitmannová s celou rodinou preklepávala preklady, takto ich rozmnožovala a rozširovala.

Mladé tajné sestričky – Dominikánky v Dunajskej Lužnej na stroji rozmnožovali náboženské divadelné hry pre deti – s povolením matky predstavenej.

Aj malé vydania samizdatov niesli so sebou riziko prezradenia a následnej perzekúcie a väzenia.

Samizdat Antona Semeša a jeho rodiny.

Naše mamy si toho veľa vytrpeli.

Starali sa o rodinu keď chlapi „vymýšľali“. Poskytovali rúško tajomstva pred druhými aby nikto nemohol nahliadnuť dovnútra rodiny a odhaliť tajomstvá. Držali deti nakrátko aby „nič neprezradili“.

Vydávanie samizdatu sa nedalo oddeliť od rodinného života.

Všetci v rodine to vedeli. Naša mama nám vštepovala zásadu: „čo sa doma uvarí, to sa doma zje“. A nič čo sa doma povie sa nesmie povedať mimo rodiny. To platí dodnes.

A my deti sme si ten samizdat aj „odmakali“. Doslovne odpracovali. Zadarmo.

Samizdat Antona Semeša.

Môj otec vydával samizdatové knihy, hlavne náboženskú literatúru pre cirkev na Slovensku a na Morave. Neuvádzam len jeho spomienky, ale uvádzam aj vlastné svedectvo o výrobe samizdatu. Otec sa nikdy ničím nechválil a nerád rozprával o týchto veciach.

Učňovské časy samizdatu.

Najprv sme doma mali „liehovú rozmnožovačku“, ktorú doniesla moja mama RNDr. Mária Semešová zo školy. Takéto jednoduché liehové rozmnožovačky boli na školách k dispozícii každej organizácii ROH alebo učiteľom na jednoduché tlačivá. Problémom nebol lieh, ale množstvo papiera.

Mnoho krát som ja osobne „točil“ kľukou na tejto „liehovke“. Kvalita výtlačkov nebola moc dobrá – písmena sa rozpíjali. Ale fungovalo to.

Stredná škola samizdatu.

Ďalšou fázou vydávania samizdatovej literatúry v našom petržalskom dome bolo tlačenie na rotačke. Rotačku zabezpečila tiež moja mama. Požičala si ju pre potreby svojho vynálezcovského krúžku na škole. Problémom bolo zohnať dostatočné množstvo „blán“ pretože tie boli v podnikoch prísne evidované. Ale „ako v socializme“ – dalo sa to zabezpečiť.

V roku 1974 keď som začal chodiť na SEŠ a naučil som sa písať na stroji 120 úderov za minútu, bolo mojou úlohou klepať texty na blany. Všetky chyby na blane bolo treba „zalakovať“ lakom na nechty. Kľukou rotačky sme krútili všetci štyria bratia. Tak isto skladali vytlačené knihy.

Technika napredovala a rozmnožovanie sa zjednodušilo.

Vysoká škola samizdatu.

Vysokou školou samizdatu bol príchod kopírovacích strojov do ČSSR. Veľké inštitúcie a podniky mali svoje vlastné rozmnožovne. Rotačkám odzvonilo. Nastal čas masového vydávania samizdatu.

My štyria bratia sme nedávno spomínali na tie tisícky vytlačených strán z ktorých sme poskladali tisícky kníh. Áno, my deti, sme skladali vytlačené strany. Veď ak sa to malo diať utajene, tak kto iný by to bol poskladal? A museli sme byť o tom ticho. Všetci sme si uvedomovali to nebezpečenstvo. Mama z toho skoro ošedivela. Mať doma pod strechou takú fabriku na zakázané knihy a robiť ich spolu s deťmi si zahrávalo s jej nervami. Ale ona ich mala pevné. Aj keď ošedivela.

Otec knihy lepil ako „mäkkú väzbu“, lisoval a orezával. Všetko pod strechou nášho rodinného domu v Petržalke.

Pod lampou najväčšia tma.

Tajomstvom takéhoto obrovského tlačenia a vydávania samizdatových kníh bolo v získaní moderného tlačiara s kopírovacím strojom a dodávke dostatočného množstva papiera.

Kopírovanie predlôh sa dialo v budove bývalej Štátnej banky, tam kde je dnes Generálna prokuratúra. Tlačiar si prácu a riziko síce nechal zaplatiť, ale nikdy sa na nič neprišlo. Mnoho krát som s otcom šiel bočným vchodom z Gorkého ulice do tejto budovy a pomáhal som mu vynášať natlačené papiere. A potom autobusom domov. Žiadne auto, žiadne taxíky.

Ako to bolo s papierom?

Otec bol v tom čase zamestnaný ako nákupčí vo Výskumnom ústave prefabrikácií na Starej Vajnorskej ceste v Bratislave. Výskumný ústav potreboval veľa drobných nedostatkových vecí z papiernictva. Jeden vedúci z papiernictva oslovil otca ohľadne dodávky nedostatkového papiera A4 pre predajne. Nemohli ho dostať lebo nemali pridelené kvóty na papier. Navrhol aj spôsob.

„Známy“ tohto vedúceho pracovali v skladoch papiera na druhej strane cesty oproti Výskumnému ústavu kde pracoval otec. Ten bol ochotný predať A4 papier Výskumnému ústavu a môj otec zariadil tento nákup a následný predaj – refakturáciu – maloobchodnej predajni. Jednalo sa o veľmi veľké množstvo papiera v pravidelných intervaloch. Tu otec bez podozrenia nakúpil obrovské množstvo papiera na tlač.

Slávu zožali muži.

Po roku 1989 sa pozabudlo na ženy. Na všetko čo robili počas totality. Muži zožali slávu a pocty.

Je na čase uznať prínos žien a ťažké bremeno zodpovednosti za mužov, deti, rodiny.

Drahé mamy, drahé ženy.

My muži Vám ďakujeme a s láskou spomíname.

Marko Semeš